

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

№ 139 (5321)
Аўторак,
4 снежня
2001 года
Кошт
у розніцу —
84 руб.

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

З калегіі Міністэрства адукацыі

Абітурыентаў 2002 года чакае шмат новага

29 лістапада на пасяджэнні калегіі Міністэрства адукацыі адбылося ўжо традыцыйнае напрыканцы восені абмеркаванне вынікаў прыёму ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя навучныя ўстановы краіны. Удзельнікам пасяджэння былі таксама прадстаўленыя праяўныя дакументы на прыёмы ў ВНУ і ССНУ. Правіла прыёму на 2002 год і Палажэння аб прыёмнай камісіі, якія плануецца ўвесці для навучных устаноў усіх форм уласнасці.

Сёлета прыёмная кампанія праходзіла ў ўмовах значнага павелічэння колькасці абітурыентаў. У дзяржаўнай ВНУ на ўсе формы навучнага паступлення 128300 чалавек, што на 22 тысячы больш, чым у мінулым годзе.

Такое значнае павелічэнне колькасці абітурыентаў звязана з найбольшым паступленнем ім права паступаць у некалькі ВНУ. 37 працэнтаў абітурыентаў падалі копіі дакумента аб адукацыі. Гэта, вядома ж, пацягнула за сабой рост конкурсу, які на дзённую форму навучнага паступлення ў сярэднім склаў 3,4 (летась — 2,7).

У 12 ВНУ колькасць заяў ад медалістаў і выпускнікоў-выдатнікаў сярод спецыяльных і прафесійна-тэхнічных навучных устаноў перавысіла кантрольны лічы прыёму. На 127 спецыяльнасцей меў месца конкурс сярод медалістаў.

Стабільная цікавасць абітурыентаў да юрыдычных, педагогічных, медыцынскіх, сельскагаспадарчых спецыяльнасцей. На 4,2 працэнта павялічылася колькасць абітурыентаў на інжынерна-тэхнічныя спецыяльнасці.

Эксперимент на прадстаўленні абітурыентам права паступаць адначасова ў некалькі ВНУ быў прызнаны няўдалым. Як адзначыў намеснік Галоўнага ўпраўлення вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Міністэрства адукацыі Валерый Дабранскі, не ўсе задуманае ўдалося, на хадзе даводзілася вырашаць цэлы шэраг праблем: ВНУ аказаліся не гатовымі прыняць вялікую плынь абітурыентаў у перыяд прыёму дакументаў; уступныя экзамены супадалі; абітурыенты не атрымлівалі інфармацыю пра свае рэальныя шансы на залічэнне. Усё гэта стварала канфліктныя сітуацыі, фізічны і нервовыя перагары абітурыентаў і супрацоўнікаў ВНУ. Ужо ў працэсе прыёму Міністэрству адукацыі прыйшлося ўносіць карэктывы ў Правілы прыёму, што, безумоўна, непажадана.

У працэсе Правілаў прыёму на 2002 год праяўленыя праяўныя дакументы, але ў дзве пільны. Першая пільна — у вядучыя ВНУ краіны — мусіць пачаць уступную кампанію раней, каб абітурыенты паспелі прайсці ўсе ўступныя выпрабаванні і азнаёміцца з вынікамі конкурсу. Другая пільна пачне паступаць у першы раз, змагі паспрабаваць зноў.

Але варта адзначыць, што гэты пункт праекта (па іроніі лёсу ён на нумарам 5) удзельнікі пасяджэння калегіі катэгорычна не падтрымалі. Па-першае, згодна з ім, значна скарачаюцца тэрміны прыёму дакументаў і здачы экзаменаў, што ў ўмовах вялікай колькасці абітурыентаў (як у першы, так і ў другой пільны) паставіць ВНУ ў вельмі цяжкае становішча, і экзамены могуць проста не адбыцца. А па-другое, рэктары адмовіліся "ўзаконваць" дзяленне ВНУ на лепшыя (тыя, што пачынуць першымі, "збяруць" найбольш падрыхтаваных і здольных абітурыентаў) і горшыя, куды прыйдуць абітурыенты пасля няўдалых спроб паступіць у першы пільны.

Пакуль невядома, як будзе

скарэктаваны 5-ы пункт праекта Правілаў прыёму. Праект будзе яшчэ абмяркоўвацца на нарадзе рэктараў і на праяўным Савета рэктараў. І калі Міністэрства адукацыі прыме пратэст кіраўнікоў ВНУ, магчыма, мы зноў вернемся да ранейшых тэрмінаў прыёму дакументаў і здачы ўступных экзаменаў. Але сёлета прыёмныя, здаецца, ужо не паўтарыцца.

Летась было абвешчана паступовае ўвядзенне ў структуру ўступных

вучальных устаноў, размешчаных у гэтах населеных пунктах. З вынікамі сумесных экзаменаў яны маглі ўдзельнічаць у агульным конкурсе. У працэсе Правілаў прыёму на 2002 год прапануецца не рабіць выключэнняў для асобных катэгорыяў абітурыентаў. Але трэба адзначыць, што не ўсе ўдзельнікі пасяджэння пагадзіліся з такой прапановай Міністэрства адукацыі.

Дзяля падтрымкі сельскай моладзі сёлета было прынята рашэнне пры прыёме па спецыяльнасці сельскагаспадарчага профілю абітурыентаў, што не мелі мэтавых накіраванняў, залічваць ва ўмовах асобнага конкурсу сярод выпускнікоў гарадскіх і сельскіх школ. Па словах Валерыя Дабранскага, такі вопыт апраўдаў сябе і, магчыма, ён будзе распаўсюджаны на ўсе спецыяльнасці.

Аналіз мэтавага прыёму паказаў, што заказчыкі не забяспечваюць конкурсы адбор на мэтавыя месцы, ёсць выпадкі выдачы аднаго накіравання на адно месца. Сяродні конкурс па мэтавым наборы склаў 1,6, а па ведамствах і таго меней. Паўтарыцца сітуацыя, калі залічваюцца абітурыенты з невысокім балам, а абітурыенты, што здалі экзамены больш паспяхова і паступалі па агульным конкурсу, застаюцца па-за сцэнамі ВНУ.

Дзяржаўная камісія па кантролі за ходам уступных экзаменаў прапанавала змяніць удзельную вагу мэтавых месцаў на спецыяльнасці сельскагаспадарчага, медыцынскага і педагогічнага профіляў да 50 працэнтаў, на іншыя спецыяльнасці — да 20 працэнтаў, на юрыдычныя спецыяльнасці — увогуле выключыць.

Але кіраўнікі рэгіянальных ВНУ выступілі супраць такога кватавання мэтавых месцаў, заўважыўшы, што менавіта "мэтавікі" могуць вырашыць кадравую праблему на сяле.

Вынікі ўступных экзаменаў паказалі, што многія абітурыенты маюць недастатковую падрыхтоўку па агульнаадукацыйных прадметах і не вытрымалі экзаменацыйных заданняў, асабліва па хіміі (пісьмова) — 25,9 працэнта і па матэматыцы (пісьмова) — 24,4 працэнта.

Усё большую папулярнасць набірае цэнтр

несумненна, прыцягнула да яго дадатковых удзельнікаў. Па ацэнках Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў, больш за трэць усіх, хто прайшоў тэсціраванне, не здавала па адпаведных прадметах школьныя экзамены.

У 23 дзяржаўныя ВНУ было прадстаўлена больш за 26 тысяч сертыфікатаў цэнтралізаванага тэсціравання. Па выніках конкурсу залічана больш за 6 тысяч чалавек, што складае амаль 40 працэнтаў ад агульнага ліку ўдзельнікаў цэнтралізаванага тэсціравання.

Тым не менш удзельнікі пасяджэння калегіі адзначылі шэраг недахопаў у правядзенні цэнтралізаванага тэсціравання. Па словах многіх кіраўнікоў ВНУ, тэсты па беларускай мове аказаліся "надта ліберальнымі". Патрабуюць удасканалення крытэрыі ацэнкі ведаў, вялікая раскіданасць норм на адзінку ("5" — ад 71 да 100) выклікае недавер да добрых і выдатных адзнак. Аналіз вынікаў тэсціравання па матэматыцы паказаў, што калі 30 працэнтаў удзельнікаў атрымалі высокія адзнакі.

А вы паспрабуйце атрымаць хоць у якой ВНУ "пяцёрку" па матэматыцы, і тым больш за 70 працэнтаў правільна выкананай работы! — заўважыў рэктар Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта Іван Жарскі.

Дзяржаўная камісія па кантролі за ходам уступных экзаменаў адзначыла, што ў краіне адсутнічае адзіная нармаўная база для правядзення ўступных іспытаў для дзяржаўных і прыватных навучных устаноў і пры наяўнасці забеспячэння агульных прыпынкі, крытэрыі і праваў на да ўступных іспытаў.

Заданні, што прапануюць на ўступных экзаменах ВНУ, значна больш складаныя, чым заданні цэнтралізаванага тэсціравання. І сёлета ўдалося сертыфікацыю мець фору прыкладна ў 1,5 бала перад іншымі абітурыентамі. Цэнтралізаванае тэсціраванне ў тым выглядзе, у якім яно цяпер праводзіцца, ставіць усе абітурыенты ў няроўныя ўмовы. А гэта цалкам супярэчыць ідэі стварэння роўных для ўсіх умоў.

Кіраўнікі ВНУ, абсалютна падтрымліваючы тэсціраванне як ідэю, не падтрымалі прапанову Міністэрства адукацыі аб залічэнні вынікаў цэнтралізаванага тэсціравання пры прыёме на ўсе спецыяльнасці (з правам вызначэння аднаго прэстыжнага экзамену). ВНУ просіць права самі выбіраць, на якія спецыяльнасці залічваць вынікі цэнтралізаванага тэсціравання, а на якія — не.

Але нельга не бачыць і станоўчыя бакі цэнтралізаванага тэсціравання. Найперш — яно захоўвае здароўе нашых дзяцей, для якіх і вытлумачылі, і ўступныя экзамены могуць неабавязкова прамільгнуць яшчэ яснай.

Магчыма, у хуткім часе ў лік прадметаў цэнтралізаванага тэсціравання будуць уключаны англіска мова і хімія.

А яшчэ плануецца ў якасці эксперымента правесці цэнтралізаванае тэсціраванне па курс базавай школы ў двух раёнах краіны з поўным удзелам усіх выпускнікоў. Гэта дазволіць аб'ектыўна інфармаваць аб узроўні ведаў вучняў, бо ў цэнтралізаваным тэсціраванні на добраахвотнай аснове бярэ ўдзел пераважна тая частка моладзі, што збіраецца прадужыць навучанне і мае больш высокія адзнакі ў школе.

Што да сярэдніх спецыяльных навучных устаноў,

то колькасць іх абітурыентаў таксама значна павялічылася ў гэтым годзе. Усяго іх было 106 тысяч, што на 12 тысяч больш, чым летась. Як адзначыў намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі Леанід Кірылюк, пачынаючы гэтагодзе ідзе пастаяннае павелічэнне колькасці абітурыентаў у ССНУ.

У 87 дзяржаўных і 4 прыватных сярэдніх спецыяльных навучных устаноў працавала дзяржаўная камісія па кантролі за ходам уступных экзаменаў. Паказальна, што колькасць сур'ёзных заўваг на адрас ССНУ не паступала.

Вынікі ўступных экзаменаў у сярэднім спецыяльных навучных устаноў паказалі, што многія выпускнікі школ неадпаведна падрыхтаваны па агульнаадукацыйных прадметах. Найбольшую складанасць абітурыенты адчувалі пры здачы экзамену па матэматыцы. А ўвогуле сярод абітурыентаў ССНУ, што паступалі на дзённую форму навування, неадпаведнасць адзнак атрымалі 30,5 працэнтаў абітурыентаў. "Двойкі" атрымалі 19,2 працэнта медыцынаў.

На пасяджэнні калегіі была адзначана неабходнасць удасканалення сістэмы набору студэнтаў на платную форму навування дзяржаўных ВНУ і ССНУ. Нельга глядзець на студэнтаў як на крыніцу паступлення пазабюджэтных сродкаў, не класіфікаваць іх па узроўні іх падрыхтоўкі. І Міністэрству адукацыі збіраў прапанову адмяніць прыём на сярэднім бале атэстата.

Шмат заўваг ёсць на адрас прыватных ВНУ. Па словах Валерыя Дабранскага,

прыватны прыём не заўсёды ўтрымлівае звесткі аб акрэдытацыі прыватных ВНУ, аб атрыманні пасля заканчэння курса навування дакумента спецыяльнага дзяржаўнага ўзору. Па-ранейшаму найбольш папулярнай формай уступных іспытаў у прыватных ВНУ застаецца субсэдаванне, практычна адсутнічае розніца між крытэрыямі ацэнкі ведаў іх экзамене і на субсэдаванні. У шэрагу прыватных ВНУ занятыя патрабаванні да ўзроўню ведаў абітурыентаў. Некаторыя прыватныя ВНУ перавысілі набор студэнтаў на юрыдычныя спецыяльнасці, ішчыя — перавысілі кантрольныя лічбы па грамадзянскай спецыяльнасці студэнтаў, эфікасаваўшы іх лічбы.

Дзяржаўная камісія па кантролі за ходам уступных экзаменаў адзначыла, што ў краіне адсутнічае адзіная нармаўная база для правядзення ўступных іспытаў для дзяржаўных і прыватных навучных устаноў і што неабходна забеспячэнне агульных рынцыпы, крытэрыі і патрабаванні да ўступных іспытаў. Цяпер жа ў праектах двух асобных нармаўных дакументаў Міністэрства адукацыі папярэдае заклікі агульных патрабаванняў да навучных устаноў усіх форм уласнасці.

Праект Правілаў прыёму ў вышэйшай і сярэдняй спецыяльных навучных устаноў пачынае абмяркоўвацца ў пачатку студзеня. Кіраўнікі ВНУ выказалі спадзяванне, што Міністэрства адукацыі прыме да ўвагі ўсе прапановы і заўвагі і зацвердзіць дакумент забеспячэння маладым людзям краіны роўныя магчымасці пры паступленні ў ВНУ і ССНУ і абароні іх законныя правы на адукацыю.

Галіна СІДАРОВІЧ.



Сяця разумнае, добрае, вечнае стала прызначэннем Ларысы Аляксееўны Міхеевай, якая адпрацавала ў школе 35 гадоў, і яе дачка. Тамара (на адымку злева) скончыла Мінскі інстытут замежных моў. Тацяна вучыцца ў Мінскім бібліятэчным тэхнікуме.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Весткі У БДЗУ - больш за 800 камп'ютэраў

Сёння інфармацыйны тэхналогіі становяцца неад'емнай часткай сістэмы кіравання вучэбным працэсам у Беларускай дзяржаўнай эканамічнай ўніверсітэце. Сучасная камп'ютэрная сетка мае высокахуткасны канал Інтэрнэту і звязвае ўсе факультэты, кафедры і іншыя падраздзяленні ўніверсітэта. Гэта дазваляе ажыццяўляць аператыўную сувязь і кіраванне паміж усімі сістэмамі і службамі вучэбнага працэсу і навуковай дзейнасці ВНУ.

Парк персанальных камп'ютэраў БДЗУ налічвае больш за 800 сучасных машын, ва ўніверсітэце працуюць 32 камп'ютэрныя класы, а таксама камп'ютэрныя кабінеты пры асобных кафедрах. Універсітэт таксама валодае дастатковай колькасцю спецыялістаў у галіне інфармацыйных тэхналогій, уключаючы выкладчыкаў і супрацоўнікаў кафедраў інфармацыйных тэхналогій і інфармацыйных тэхналогій у кіраванні.

Матэрыяльная база і кадравае забеспячэнне дазваляюць універсітэту распрацоўваць і ўкараняць інфармацыйную сістэму кіравання ВНУ. На будучыню пасяджэнні Савета ўніверсітэта былі прадстаўлены канцэпцыя развіцця інфармацыйных тэхналогій у БДЗУ і тры перспектывы яго дзейнасці, якія адрываюць названы праект.

Новая канцэпцыя дазволіць больш эфектыўна выкарыстоўваць высокапрадук-

цыйную вылічальную тэхніку на базе сучасных сеткавых камп'ютэрных тэхналогій. Выкладчыкі і супрацоўнікі больш глыбока авалодаюць сучаснымі інфармацыйнымі тэхналогіямі і шэраг стануць прымяняць іх у вучэбным працэсе. Плануецца таксама стварыць зладжаную сістэму падрыхтоўкі, перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі ў галіне інфармацыйных тэхналогій для ўнутрыўніверсітэцкіх патрэб. Цэнтр развіцця інфармацыйных тэхналогій стане пачынаць выкарыстоўваць свае магчымасці для забеспячэння вучэбнага працэсу і сістэмы кіравання праграмнымі прадуктамі, абсталяваннем і адпаведнымі інструментальнымі дакументамі для карыстальнікаў.

Антаніна ПЯТРОВА.

Паведамляе прэс-цэнтр Міністэрства адукацыі Што, дзе, калі

5-6 снежня ў малой зале Цэнтра мастацкай творчасці навушчэскай моладзі "Юнацтва" адбудзецца рэспубліканскі семінар для намеснікаў дырэктараў па выхаванні і працы ў ВНУ па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

6 снежня Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навушчэскай моладзі праводзіць пасяджэнне метадычнага аб'яднання "Псіхалагічна-педагагічныя аспекты выхавання і навушчэскай моладзі".

7-8 снежня у Міжнародным адукацыйным цэнтры адбудзецца міжнародная канферэнцыя "Сацыяльнае сэрца: праблемы і шляхі вырашэння".

8 па 13 снежня у гарадзі Віцебска, Гомелі і Мінску будзе праходзіць семінар-нарада дырэктараў цэнтраў турызму і краязнаўства навушчэскай моладзі ў Беларусі.

9 снежня на базе Рэспубліканскай вучэбна-метадычнай установы "Цэнтр мастацкай творчасці навушчэскай моладзі" (вул. Лясны, 18) будзе адкрыта навушчэска-педагагічная канферэнцыя па псіхалагічна-педагагічных аспектах навушчэскай установы "Экзистэнцыяльная псіхатэрапія і духоўнасць".

10 снежня у Нацыянальным цэнтры творчасці дзяцей і моладзі і краязнаўства навушчэскай моладзі (вул. Лясны, 18) будзе адкрыта навушчэска-педагагічная канферэнцыя па псіхалагічна-педагагічных аспектах навушчэскай установы "Экзистэнцыяльная псіхатэрапія і духоўнасць".

11-12 снежня на базе Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі і краязнаўства навушчэскай моладзі (вул. Лясны, 18) будзе адкрыта навушчэска-педагагічная канферэнцыя па псіхалагічна-педагагічных аспектах навушчэскай установы "Экзистэнцыяльная псіхатэрапія і духоўнасць".

13-14 снежня на базе Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

15-16 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

17-18 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

19-20 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

21-22 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

23-24 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

25-26 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

27-28 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

29-30 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

31 снежня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

1 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

2 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

3 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

4 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

5 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

6 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

7 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

8 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

9 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

10 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

11 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

12 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

13 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

14 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

15 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

16 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

17 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбудзецца рэспубліканская навушчэска-педагагічная канферэнцыя па тэме "Формы і метады выхавання і работ у навушчэскай моладзі".

18 студзеня у Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэ



Ужо год, як працуе ў Мінску Рэспубліканскі цэнтр для дзяцей-інвалідаў Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь.
НА ЗДЫМКУ: падчас заняткаў у гульнівым пакоі.

Фота Міколы ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Змяняць свет, змяняць сябе (Сацыяльны педагог - "свецкі святар")

Сучасная эпоха, у якой нам даводзіцца жыць тут і цяпер, характарызуецца шэрагам асаблівасцей: сацыяльна-палітычнай супярэчнасцю, панаваннем даўных стандартаў у маралі, падзеннем маральных, стратай павялі да чаго б там ні было.

На першае месца паставлена выгада, культа грошай і палітэканасці, якая, дарэчы, з'яўляецца ідэалагічнай базай для даўняў стандартаў. Аб'ектыўнаса пэтрабаве адзначыць, што і ў мінулым таксама халала ўсялякага роду сацыяльных нягод. Сапраўды, усё так, але там ратавала вера, а цяпер веры - што б там ні рабілася для яе ўздыму ў нас (пра Захад гаварыць не даводзіцца) - замаля. Рацыяналізм - і не толькі сямі дзесяцігоддзямі саўваскай улады, але трохсот гадоў, пачынаючы з эпохі Асветы - зрабіў сваю справу.

Аднак жыць трэба. Складана ў гэтай абстаноўцы і працаваць, і проста быць нармальным чалавекам. Як яму выхаванне і выгадаваць нармальнага дзіцяці, калі сама норма ў "модных" сацыялагічных чынах заганяе? Як нармальнаму чалавеку заставіць нармальна ўспрымаць свету і людзей, які яму не страціць душы ў злосці, янавісці і сенадобі, не разгубіцца, калі бачыць, што выбярае гэты самы "хома сапіенс", створаны нібыта б "па вобразе і падобенству"?.. Калі чалавек такі, дык які ж арыгінал? Зрэшты, чытайце Стара Запавет.

Як сённяшняму чалавеку не размяняць каханне на секс, веру на культ, зорнае неба, прыгажосць свету і маральны закон на віртуальную рэальнасць? Філасофскі рознакашталіт школі і напярэмак жа нямому тлумачыць, як і раней, свет, але пытанне заключана ў тым, каб свет змяняў.

У Беларускам універсітэце культуры ёсць спецыяльнасць, сутнасць якой, калі гаварыць уласна, - рыхтаваць "свецкіх святароў", спецыялістаў, здольных дапамагаць чалавеку ў цяжкай жыццёвай сітуацыі. Вядома, гэтая спецыяльнасць узнікла не ад добрага жыцця, замест змянення свету - дапамагчы яго ахвярам... Але што рабіць?

Ужо даўно заўважана, што за маральным упадкам стаіць дэградацыя грамадства і фізічнае выміранне. Напэўна таму педагогіка і павярнулася да духоўнасці, пра што і сведчыць узнікненне інтэгральных класаў.

Гэта ёсць наступства прыняцця такіх гуманістычных законаў, які Закон аб правах дзіцяці, Закон аб прадухіленні інваліднасці. Сёння прадставініцы спецыяльнай адукацыі кажуць пра тое, што чалавек - перш за ўсё носьбіт духоўнасці. Любы чалавек, Незалежна ад узросту, сацыяльнага статусу. Таму педагогі выступаюць супраць ужывання антыгуманнай тэрміналогіі - людзі з адхіленнямі, парушэннямі, недарэзвітыя і г.д. Ёсць людзі з асаблівасцямі. Асаблівасці ў кожнага з нас свае. Галоўнае, што ўсе мы людзі. Да таго ж, ніхто не ведае, што з ім будзе заўтра.

Раттам чалавек губляе здароўе. Калі ён прычыніў стаўіцца з павяліч, разуменнем да хворых, бацьку ў іх роўна сабе, дык яму лягчай будзе перажыць уласную трагедыю. Усё ж такі чалавек пра ішчы мяркуюе па сабе. І яму важна, які іншы стаўіцца да яго. Я маю на ўвазе тое, што ўяўленне пра адносіны іншых да сябе-хворага такі чалавек змагло да асноўнае адносіны сябе-здаравага да іншых хворых. У гэтым сэнсе навучанне ў інтэгральных класах і здаровых вучняў таксама лепш адпавядае да жыцця.

Тэму хочацца завяршыць нечым станоўчым. І ў гэтым мне дапаможа Павел Аўхухоў. Ён сядзеў на супраць мяне ў канферэнц-зале. Сімпацтычны хлопчык. Адораны. І вясёлы. У яго былі ішчылыя вочы. Ён радасна ўсміхаўся. І нішто яму не перашкаджала. Мне вельмі хочацца, каб ніхто не расказваў яму, што ён павінен адчуваць сябе няшчасным чалавекам, што яго жыццё праходзіць у нечым іншым, чым у большасці людзей. Нікому не варта навазвешаць стрэсавыя ўяўленні пра ішчыце, стандартны набор радасцей жыцця. Не прыйдзе ж вам у галаву адчуваць сябе няшчасным з-за таго, што тысячы людзей жыюць у нечым лепш за вас. Адчуванне радасці ўсё ж такі залежыць не ад колькасці грошай і нават не ад стану здароўя, хоць гэта і важна, а ад стаўлення да жыцця. Кожнаму - сваё ішчыце і сваё гора. Сваё жыццё. Сваё.

Вольга ЗАЙКІНА.

Чалавекалюбная школа - шлях да выратавання

Інтэграцыя дзіцяці-інвалідаў у грамадства быў прысвечаны "круглы стол", які адбыўся ў Доме прэсы з нагоды Дня інвалідаў. У абмеркаванні гэтай праблемы ўзялі ўдзел прадставініцы Міністэрства адукацыі, Міністэрства аховы здароўя, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, Грамадскага цэнтру карэкцыйнага развіцця дзяцей і інвалідаў, Нацыянальнага інстытута адукацыі і іншыя спецыялісты, якія маюць да чынення да гэтых пытанняў.

Вядома, інтэграцыя ў грамадстве ажыццяўляецца перш за ўсё праз школу. І, як кажуць самі педагогі, трэба імкнуцца да таго, каб дзеці былі не толькі побач, але і разам, каб паміж вучнямі ўсталявалася ўзаемадзеянне, узаемападтрымка. Калі дзіця інтэгуруецца ў звычайны клас агульнаадукацыйнай школы, яно можа цягнуцца за астатнімі вучнямі, арыентавацца на іх узровень. Асяроддзе вельмі істотна ўплывае на асобу. Таму часта можна заўважыць, што больш слабыя дзеці выраўноўваюцца ў развіцці з астатнімі. А іншыя вучыцца дапамагаць, спачувача, вучыцца на ўласным прыкладзе праўляць дабрыню, міласэрнасць. Статыстычныя дадзеныя сведчаць, што ў вучняў такіх класаў не знікае асабістае дадзенае. Сёння 92 працэнты педагогаў сярод рэальных школ, 97 - спецыяльных, 78 - працэнты бацькоў выказваюцца за інтэграцыю навучанна. Час пераказвае ў тым, што справа сапраўды вартая. У нашай краіне цяпер 3030 такіх класаў. У іх навучанца прыкладна шостая частка ўсіх дзяцей з асаблівасцямі псіхічнага развіцця.

Да сярэдзіны 90-х сістэма спецыяльнай адукацыі была прадставлена ў асноўным толькі школамі-інтэрнатамі. Калі ўзнікла пытанне інтэграцыі, бацькі і педагогі паставіліся да яго насяржоржана. Тады большасць з іх была супраць такой формы навучанна. Лічылася, што ў спецыяльна створаным лепшым умовах для дзіцяці з асаблівасцямі псіхічнага развіцця. Але ж якім бы добрым ні было выхаванне грамадскае, яно ніколі не заменіць сям'і. Калі дзіця знаходзіцца ў спецыяльнай адукацыі, дык роля бацькоў у яго выхаванні - мінімальна. Да таго ж выхаванцыя школ-інтэрнатаў часта аказваюцца калі адваротным да яго цяжасцей, бо прывыклі да стабільнасці і дабрабыту, што не залежыць ад уласных намаганняў. Перад жыццёвымі выпрабаваннямі такіх дзеці аказваюцца бездапаможнымі.

У рэшце рэшт, бацькі маюць магчымасць выбраць форму навучанна для свайго дзіцяці. "Нельга ставіць пытанне - што лепш: навучанне ў школе-інтэрнаце, у інтэграцыйным класе ці дома, - сцвярджае Таццяна Лаўрэнецкая, загадчыца аддзялення карэкцыйнай педагогікі і псіхалогі Нацыянальнага інстытута адукацыі. - Дзіця павіна вучыцца там, дзе для яго створаны адпаведныя, найбольш спрыяльныя ўмовы. Калі сям'я - з асацыяльнымі паводзінамі, дзе відэаважча, што дзіцяці лепш будзе ў школе-інтэрнаце. Калі добрая сям'я, дык варта яго аддаць у клас інтэграцыйнага навучанна. Шмат чаго тут залежыць ад індывідуальных асаблівасцей вучня. Няма дзіцяці, якія ўвогуле не

могучы навучанца. Ёсць непадрыхтаваныя педагогі. Любому дзіцяці можна нешта даць. Нахай нават гэта і не будучы веды па традыцыйных прадметах. Галоўнае ў спецыяльнай адукацыі - перш за ўсё сфарміраваць спосабы сацыяльнага ўзаемадзеяння, разуменне навакольнага свету і сябе ў гэтым свеце. Таму нельга арыентавацца дзіця на праграму. Наадварот, праграму трэба рабіць такой, якой яна падыходзіць кожнаму канкрэтнаму вучню".

У Беларускай сістэме спецыяльнай адукацыі распаўсюджваецца штогод 58 вучэбных планаў, з 1996 года да цяперашняга часу выйшла 257 падручнікаў для вучняў, 37 вучэбна-метадычных дапаможнікаў для педагогаў. Ёсць і літаратура для бацькоў, якія выховваюць дзіцяці з асаблівасцямі псіхічнага развіцця. Дарэчы, ўдзел у "круглым stole" ўзяла сям'я Аўхуховых. Менавіта да работ "кругла стала" было прымеркавана адкрыццё выставы мастака Паўла Аўхухова, вучня 6-га класа спецыяльнай школы №14. Хлопчык сапраўды здаровы, але яго бацькі ўсё ж такі занепакоены ягоным будучыняй. Яны не ўпэўнены ў тым, што Павел паспее ў мастацкае выхаванне, бо, каб арганізаваць для яго працэс навучанна, трэба асобныя спецыялісты, праграма-метадычная база. Таму спачатку неабходна, каб набралася група навучанцаў з асаблівасцямі псіхічнага развіцця.

"Перш за ўсё мяне хвалюе тое пытанне, каб мой сын змог самастойна зарабляць сабе на жыццё", - кажа маці Таццяна Аўхухова. Так, праблема працоўнай рэабілітацыі вельмі важная ў спецыяльнай адукацыі. Прычым у многім яна звязана з сацыялізацыяй вучня. Бо ёсць выпадкі, калі дзіця атрымлівае добрую адукацыю, але не можа рэалізаваць іх з-за сваёй сацыяльнай неадаптаванасці, маральнай непадрыхтаванасці да самастойнага жыцця. Жыццё ў сям'і, навучанне ў інтэграцыйным класе дапамагае вырашыць гэтыя праблемы.

Усё часцей у асяроддзі педагогаў даводзіцца чуць пра здароўеабрагальныя, псіхазэбэрагальныя тэхналогіі навучанна, пра чалавекалюбную школу. Якая ж гэта школа? Таццяна Лаўрэнецкая ў Лясчынскай, загадчыца аддзялення карэкцыйнай педагогікі і псіхалогі Нацыянальнага інстытута адукацыі. - Дзіця павіна вучыцца там, дзе для яго створаны адпаведныя, найбольш спрыяльныя ўмовы. Калі сям'я - з асацыяльнымі паводзінамі, дзе відэаважча, што дзіцяці лепш будзе ў школе-інтэрнаце. Калі добрая сям'я, дык варта яго аддаць у клас інтэграцыйнага навучанна. Шмат чаго тут залежыць ад індывідуальных асаблівасцей вучня. Няма дзіцяці, якія ўвогуле не

ноўка. Такім чынам, дзіця расце здаровым духоўна і фізічна. Вось яна, чалавекалюбная школа. Інакш кажучы, не веды ставяцца на першы план, а духоўнае і фізічнае здароўе.

Пра ўзаемазвязь духоўнага і фізічнага здароўя кажа ў сваім выступленні і Уладзімір Дамітравіч Піліпенка, начальнік упраўлення медэкспертызы, рэабілітацыі і санаторна-курортнага лячэння Міністэрства аховы здароўя Беларусі. Ён разглядае пастаянны рост захворваннасці і інваліднасці непадрыхтаваных з маральнай атмасферай у нашым грамадстве. "Сёння бацькі з праграмы БЗ вымушаны выбіраць для дзіцяці з больш страшных фільмаў менш страшныя. Камп'ютэрныя гульні - гэта ў асноўным кроў, забойствы. Маладое пакаленне расце ў атмасферы агрэсіі. Таму і не дзіўна, што ў школе кожны другі курчыць, кожны чацвёрты - п'е. Многія нават падвержаны залежнасці. І з кожным годам нараджаецца ўсё больш інвалідаў".

Ужо даўно заўважана, што за маральным упадкам стаіць дэградацыя грамадства і фізічнае выміранне. Напэўна таму педагогіка і павярнулася да духоўнасці, пра што і сведчыць узнікненне інтэгральных класаў. Гэта ёсць наступства прыняцця такіх гуманістычных законаў, які Закон аб правах дзіцяці, Закон аб прадухіленні інваліднасці. Сёння прадставініцы спецыяльнай адукацыі кажуць пра тое, што чалавек - перш за ўсё носьбіт духоўнасці. Любы чалавек, Незалежна ад узросту, сацыяльнага статусу. Таму педагогі выступаюць супраць ужывання антыгуманнай тэрміналогіі - людзі з адхіленнямі, парушэннямі, недарэзвітыя і г.д. Ёсць людзі з асаблівасцямі. Асаблівасці ў кожнага з нас свае. Галоўнае, што ўсе мы людзі. Да таго ж, ніхто не ведае, што з ім будзе заўтра.

Раттам чалавек губляе здароўе. Калі ён прычыніў стаўіцца з павяліч, разуменнем да хворых, бацьку ў іх роўна сабе, дык яму лягчай будзе перажыць уласную трагедыю. Усё ж такі чалавек пра ішчы мяркуюе па сабе. І яму важна, які іншы стаўіцца да яго. Я маю на ўвазе тое, што ўяўленне пра адносіны іншых да сябе-хворага такі чалавек змагло да асноўнае адносіны сябе-здаравага да іншых хворых. У гэтым сэнсе навучанне ў інтэгральных класах і здаровых вучняў таксама лепш адпавядае да жыцця.

Тэму хочацца завяршыць нечым станоўчым. І ў гэтым мне дапаможа Павел Аўхухоў. Ён сядзеў на супраць мяне ў канферэнц-зале. Сімпацтычны хлопчык. Адораны. І вясёлы. У яго былі ішчылыя вочы. Ён радасна ўсміхаўся. І нішто яму не перашкаджала. Мне вельмі хочацца, каб ніхто не расказваў яму, што ён павінен адчуваць сябе няшчасным чалавекам, што яго жыццё праходзіць у нечым іншым, чым у большасці людзей. Нікому не варта навазвешаць стрэсавыя ўяўленні пра ішчыце, стандартны набор радасцей жыцця. Не прыйдзе ж вам у галаву адчуваць сябе няшчасным з-за таго, што тысячы людзей жыюць у нечым лепш за вас. Адчуванне радасці ўсё ж такі залежыць не ад колькасці грошай і нават не ад стану здароўя, хоць гэта і важна, а ад стаўлення да жыцця. Кожнаму - сваё ішчыце і сваё гора. Сваё жыццё. Сваё.

Асобную групу сацыяльна-палітычнай рэабілітацыі складаюць дзеці. Што рабіць з дарослым, з бацькамі, якія абыходзяцца з дзіцём не проста дэманна, а значыцца? Тут перад сацыяльным педагогам адразу два аб'екты: дзіця, і яго маці (або бацька). Але ж дарослыя, перш чым стаць бацькамі, не як праўлялі сабе, думалі пра тое, як будучы выхоўваць сваіх

спадчынцаў. Асабіста ў дзяцей, на месцы дырэктара на 20 працэнтаў.

Спіс устаноў адукацыі рэспублікі, які атрымалі статус эксперыментальных пляцовак, зацверджана загадам Міністэрства адукацыі на кожны навучанні год. На 2001-2002 г. спіс устаноў, зацверджаны загадам Міністэрства адукацыі ад 8 жніўня 2001 г. № 442.

Павышэнне ставак заробатнай платы і службовых акладаў за працу ў інвацыянным рэжыме з'яўляецца адным з відаў павышэння выхаднай (тарыфнай) стаўкі. Пра ўстаўленні работнікам павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 27.05.1998 г. № 11-6/148 і ўзгодненай з Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны, а таксама ўстаўлення павышэння ставак заробатнай платы ў адпаведнасці з Методыкай вызначэння ставак заробатнай платы і службовых акладаў, а таксама ўстаўлення надбавак і даплат работнікам устаноў адукацыі, зацверджанай Міністэрствам адукацыі 2

- Нават і не ведаю, як да
цёбе звяртацца: Міхась ці
Майкл?... Надта ж звязаны
уяўс твай чалавечы й твор-
чыя вобразы з англійскай мо-
вай... Дык знаёмых таае,
некалькі мне вядома, пера-
важна называюць цёбе ме-
навіта так - Майкл.

- Ну, а цётка, напрыклад,
Міхасём называе - мне пада-
баецца...

- Тады, Міхась, напачат-
ку раскажы крыху пра сваю
творчую біяграфію. Як ты
прышоў да захаплення
англійскай мовай?

- Найбольш, напэўна,
паўплывала рок-музыка. Яшчэ
ў школьнай гады я стаў заўва-
жым рокарам, літаральна па-
лынаў усе, што толькі можна
было тады дастаць з запісаў
папулярных на Захадзе рок-
гуртоў, і, натуральна ж, зада-
ваўся пытаннем: пра што ж
спяваюць у гэтых класіках пес-
няў? Гэта пазней ужо аказала-
ся, што словы там досыць
простыя, а тады, ў падлетка-
вым узросце, англійская мова
- мова рок-музыкі - была для
мене моваю лёдзё ці не багоў.
(Зрашты, і цяпер - таксама.)

Неўзабаве, з класа сёмага-
восьмага, пачаў і сам спяваць
ў складзе школьнага гурта. У
мене наблага атрымлівалася
"перадражняць" таго ж Міка
Джагера з ягоным "Ай кэнт гет
ноў сатысфакшн!", настаўнікі
нават пачалі ў мяне: "І дзе ж
ты навучыўся такому добраму
вымаўленню?" А я ж яму нідзе
і не вучыўся спецыяльна, про-
ста слухаючы запісы, падгляда-
ючы здымачныя кадры. Цяпер
прайшоў, сам пра тое не зда-
гадваючыся, сваёсабівы
"курс аўдыравання" - на-
штат таго, што праходзяць
усё "інязуцы"...

- Фантастыка! Але ж сёнь-
ня, Міхась, куды большае
засілле англамоўнага рок-
музыкі. І захапленне ёю
не адзіні, як у твай час, а
ледаў на не павяліна. У
такім разе можна было б
дапусціць, што ўсім цяпер-
рашнім старшакласікам
няварта вучыцца англійска-
му вымаўленню...

- Рач у тым, што сёння
стаўленне ў моладзі да
англійскай мовы крыху не та-
кое, як у майго пакалення:
больш прыкладна, як на
рашніна школьнікі амаль што
усё разумеюць, што без
англійскай сёння нікуды: ні за
мяжу не паедзеш, ні працу
сур'ёзнаю не атрымаеш... А
для мяне гэта была перш за
усё мова паэзіі, музыкі, твор-
часці. Мне сапраўды нават на
роднай мове ніколі так не ха-
целася пісаць песні, як на
інглішы. Англійская мяне па-
лапіла сваёй меладыйнасцю,
інтанцыяй. І таму вольны
шчыры слухач чалавека, які
гаворыць па-англійску, і зда-
ецца, усё нармальна: і
слуховыя запас мае, і нібыта
граматычныя правілы пры-
трымліваецца, а ўсё адно нешта
у тым тое - размаўляць быццам
бы навучыўся, а ўсёй красы
мовы не адчувае.

- Добра, Міхась, пасля
школы, як я разумею, быў
"іняз"...

- Спачатку - войска, дзе да
нас у часе (служыў у Валожы-
н) прыхаў некалькі прадстаўнік
"іняз". І пачаў атпавідаць на-
шым паступілім дэма-за-
чын службам. (Дарэчы, пры-
ехаў ён менавіта да нас невя-
паква: нас рыхтавалі на ра-
дыёразведчыкаў, і таму нават у
войска мы вучыліся
англійскаму.) Агітацыя ў дачы-
ненні да мяне, вядома ж,

спрацавала: пасля войска я
паступіў у "іняз", адвучыўся
там пяць гадоў, а пасля закан-
чэння вучобы апынуўся па сту-
дэнцкай аб'еме ў Нью-Йорку.

- Цяжка было адаптава-
цца да тамтэйшага моўнага
асяродддзя?

- Неяк у першыя дні знахо-
джэння там я разгаварыўся з
хлопцам з Галандыі Руудам, і
ён, як толькі мяне пачуў,
усклінуў: "О! Ды ў цёбе такая
добрая англійская!" Вядома ж,
мне стала вельмі прыемна ад
гэтакага кампліменту, але блда
была ў тым, што я сам не раз-
умеў нікога, пра што тады і
прызнаўся Рууду. Напачатку з
гэтай нагоды я сапраўды дужа
камплексаваў, стараўся менш
гаварыць і больш слухаць, ка-
рацей, знаходзіўся ў нейкім
стане даследавання...

- Справа ў тым, што гэта
агульная праблема ўсіх нава-
валічэй. ШІД! прывічваюць
да мясцовай фанетыкі і га-
лоўнае, да лексікі. Нашая ака-
дэмічная падрыхтоўка ста-
новіцца бездапаможнай на
амерыканскіх вуліцах, бейс-
больных пляцоўках, у інтэрна-
це і кавярнях, дзе ёсць свае
правілы зносінаў, свае словы,
свая паваіная рэчуніка мова.

- Тады ў цёбе і з'явілася
ідэя пісаць падручнік у да-
памогу па вывучэнні ме-
навіта сучаснай актыўнай
англійскай лексікі?

- Ідэя выспела паступова...

У нейкім сэнсе мяне нават
прымуслілі гэта зрабіць... У
1994 годзе я супрацоўнічаў у
яксыці ілюстратара з газетай
"Знамя юности", і мяне нека-
папрасілі: "Ты ж быў у Амеры-
цы, напішы нам што-небудзь
пра гэта..." Я доўга думаю, што
номага можна напісаць пра
Амерыку, і ў выніку пачаў
пісаць жартоўны серыял, які
наважыўся быў назваць "Аме-
рыка з Міхаілом (без Тарату-
ты)": гэтакія нататкі, дзе па
ўважым, напісаны з пункту
Амерыкі вачыма звычайнага
чалавека, які напачатку быў у
палоне самых розных стэрэа-
тыпаў і паступова прывыкаў да
сапраўдных рэалій амерыкан-
скага жыцця і ў тым ліку рэаль-
нага амерыканскага
інгліша... Назву маю, праўда,
змянілі (зрабілі Амерыка без
акцэнта), але серыял пачаў
маціся, можа, і добры, але
выбіны! Мне паспеліся пра-
панаваць працягваць пісаць да-
лей, тым часам і ў самага мя-
не нарадзілася задумка распа-
сці новы серыял - "Cool
English (Крутой англійскі)",
дзе я з гуарам паказваў, што
гавораць у самых розных по-
бытовых сітуацыях амерыкан-
цы. (Напрыклад, мы кажам
"Ты што, з глазуз з'ехаў?" і тут
жа побач - амерыканскі вары-
янт з адпаведнай гісторыяй.)
Гэты мой серыял таксама стаў
вельмі папулярным сярод чы-
тачоў "ЗЮ"... Але калі аднойчы
мне праналавілі на аснове
маіх газетных нататак напісаць
падручнік, я проста засмяюся.
Я быў упэўнены, што ўсё гэта
матэрыял, можа, і добры, але
выключна для маладзёжнай
газетнай рубрыкі, не больш.
Калі ж да мяне падшлі з та-
кой прапановай трэці-чацвёр-
ты раз, я ўжо задумаўся.

Урэшце, мяне знайшлі самі
выдаўцы, якія знайшлі сваіх
чытачоў, а чытачы (пераважна
студэнты і студэнткі) на-
шэўна, знайшлі ў маіх кніжках
тое, чаго ім нестала ў ака-
дэмічных падручніках...

- Міхась, усё таае кніжкі
стракаціць рознымі жар-
тоўнымі прыкладам, пры-
коламі, а б нават сказаў,

Інтэрв'ю з аўтарам "Слэнг - гэта цэлая філасофія..."



Міхася Галдзянкава добра ведаюць на самых розных "прасунутых" мала-
дзёжных тусюках. У колах меламаў - як адмыслова выканаўца акустычна-
спіхадзельнага андэрграўнд-хіпі-рока канца шасцідзсятых. У колах аматараў
мастацтва - як аўтара арыгінальных карыкатур або, дакладней кажучы,
коміксаў. У колах прыхільнікаў здаровага ладку жыцця - як амаль прафесійнага
лучніка і футбаліста. І ўсё-такі найбольш яго ведаюць у шматлікіх колах студэн-
цкай філалогіі і лінгвістаў - як аўтара неаднародных (забаўляльна-пазнаваўчых)
падручнікаў па англійскай мове "Азы англійскага слэнга і деловой перепіскі",
"Cool English (Крутой англійскі)" і "Осторожно! Hot dog!", ведаюць як гэтака-
га "беларускага амерыканца" (не блытаць з амерыканскімі беларусамі). Сёння
Міхася Галдзянкава - наш суразмоўца.

выдавецным сцёбам... І тым
не менш моту, наколькі я
разумею, ты ставіш цалкам
сур'ёзна - дапамагчы ча-
лавеку, які ведае ўжо азы
англійскай, ападоцьці суч-
аснай актыўнай лексікі.

- А тут, я лічу, і няма
анікай недаведанасці. Да-
рошым, які і дзецім, патрэбны
проста і нагляднасць, можа,
нават у большай ступені. Мне
падаецца, што большасць на-
шых падручнікаў, які не круці,
грашыць акадэмічнай "цяхка-
вагацыяй". Мне нават само-
му, калі я вучыўся ў "інязе",
неверагодна цяжка даваўся
усё гэтыя табліцы, якія нібыта
павінны былі аблегчыць разу-
менне розных моўных з'яў, тых
жа перфектных часоў, напры-
клад... На самай жа справе ўсё
аказалася проста. Але гэта -
мне проста, бо я апынуўся ў
жыццёвай моўнай стыхі. А я быў
тым, хто не мае пастаяннай
моўнай практыкі? Вось і пачу-
маляся, што калі самае, зда-
валася б, складаным рэчы па-
тлумачыць лёгка, на нейкіх
суразмоўчых усім і, можа, нават
крыху "дурнаватых" прыкла-

дах, ды і эфект будзе куды
больш адчуальны. У той жа
сёброўскай гутарцы мы падчас
запамінаем такія рэчы, што
самі пасля здзіўляемся: і ча-
му ж засела ў галаве гэтка дра-
бязі? А тут, я лічу, і няма
анікай недаведанасці. Да-
рошым, які і дзецім, патрэбны
проста і нагляднасць, можа,
нават у большай ступені. Мне
падаецца, што большасць на-
шых падручнікаў, які не круці,
грашыць акадэмічнай "цяхка-
вагацыяй". Мне нават само-
му, калі я вучыўся ў "інязе",
неверагодна цяжка даваўся
усё гэтыя табліцы, якія нібыта
павінны былі аблегчыць разу-
менне розных моўных з'яў, тых
жа перфектных часоў, напры-
клад... На самай жа справе ўсё
аказалася проста. Але гэта -
мне проста, бо я апынуўся ў
жыццёвай моўнай стыхі. А я быў
тым, хто не мае пастаяннай
моўнай практыкі? Вось і пачу-
маляся, што калі самае, зда-
валася б, складаным рэчы па-
тлумачыць лёгка, на нейкіх
суразмоўчых усім і, можа, нават
крыху "дурнаватых" прыкла-

ня сёння ўсё тыя прыкла-
ды, якія падарыш ты ў сваіх
кніжках?

- Я думаю, на працэнтаў
90 а, можа, і на ўсё 100. Бо 10
гадоў для мовы, нават такой
змяняльнай, як англійская, - гэта
такое ж, як і шмат. Вось я
чытаў факсімільнае выданне
"Алісы ў краіне чудаў" Льюіса
Карэла (а напісана яна, як вядо-
ма, больш чым стагоддзе
назад), і проста здаўляўся: на-
колькі сучаснай, зразумелай і
жыццёвай была англійская мова
ўжо тады! Адзінае, можа быць,
вельмі шмат розных ідэям та-
ды яшчэ не было, але ў аста-
тнім... Я нават грэшным чы-
нам падумоў, што мы ў "інязе"
такую не вучым!

Дык вось, трэба разумець:
мова, нават размоўная, мяня-
ецца ўсё-такі досыць паволь.
Пры гэтым я не маю на ўвазе
зусім вузкі слэнг, слэнг якіх-
небудзь маракі, напрыклад,
або тых жа чорнасоўных з бед-
ных кварталаў - ён сапраўды
мянецца вельмі хутка. Але
нашата гэты слэнг ведаць на-
огул? Вось, скажам, калі я слу-
хаў, у нас было папулярнае

слоўка "болт". Так мы называлі
ручку ад радыёпрыёмніка, ча-
лавека ў аўталах і яшчэ шмат
чаго і каго - а ўжо сам не па-
мятаў. Дык нашошта каму-не
будзь ведаць, што ў такой вась-
вайсковай часці, у такі вась час
слова "болт" азначала тое, тое
і тое?...

Карацей, я наўмысна не
ўключаю ў свае кніжкі нейкіх
там суперіюансаў, а раблю
ўпор на сучасную вусную мову,
якой карыстаюцца ўсе амеры-
канцы, пачынаючы ад паліц-
скага і заканчваючы студэн-
там. Зрэшты, калі ўжо на тое
пайшоў, гэтую сучасную вус-
ную мову і можна назваць
слэнгам, бо і сёння многія на-
шы лінгвісты лічаць слэнгам
такія словы, як "lunch",
"walp", "gonna"...

- А калі па-сур'ёзнаму,
наш думку, што ўсё ж
гэта такое - слэнг?

- Слэнг - сапраўды вельмі
забытае паняцце. Прычым
я ў нас, так і ў іх. Звычайна
гэтым тэрмінам абазначаюць
тое, што не супадае з нормай
літаратурнай мовы. У прыч-
пе, гэта - так. Але як быць та-
ды з тым фактам, што слэнг
складае прыкладна трэць слоў
размоўнай лексікі? Або з тым,
што шматлікія словы, якія яшчэ
трыццаць гадоў назад лічыліся
слэнгам, цяпер скрозь мілья-
цыя на старонках самых
сур'ёзных газет і літаратурных
творат? Пытаньняў, карацей,
шмат. Але каб усё ж некалькі
палумачыць, прывяду сваю ўлю-
бленую метафору нахонт гэтага.
Калі ўзяць сучасны
American English ў выглядзе
вялікага горада, а словы - у
выглядзе людзей, якія жывуць
ў ім, то слэнгам будзе бедны
квартал, але зусім не разрыва-
цыя, агароджаная калючым
дротам, адуць немагачыма
людзі. Людзі з такага кварта-
ла час ад часу пераважаюць у
больш прэстыжных раёнах го-
рада, хоць і даюць доспеху,
падмаіваючы да вяртаннясці
запалак ці прадзвіж хот-догаў,
а каго Бог не пакрыўдзіў
знамянаю, той можа стаць,
напрыклад, топ-мадэлям.
Хто-ніхто з карэньных жыраў
прэстыжных раёнаў будзе
стаўдзіць да такіх людзей як да
бязродных выскачак, але ж тыя
паўважыць сабе ўжо вышэй-
шыя грамадзянскія правы.

Сапраўды, немагчыма даць
нейкага вызначэння і больш-
менш дакладнага азначэння
слэнга. Як немагчыма даць
дакладнага адказу на пытанне:
што такое рок? Можна ска-
заць, што такое, напрыклад,
хэві-метал ці арт-рок, але
вось як быць проста з рокам?
З тымі ж "Бітлз", з іх
"Yesterday", якую можна выка-
наць у самых розных стыхах?..
Дык так і са слэнгам. Гэта -
цэлая філасофія, наогул стыль
жыцця.

- Напрыклад, Міхась,
твае пажаданні ўсім тым,
хто вучыцца англійскаму.

- Творча да гэтага
стаўдзіць. І дзікатна - як да
жывога арганізма. Не глядзёць
на мову як на інструкцыю па
запуску нейкай машыны. Са-
праўды любіць.

- А ўсім тым, хто ме
кладзе?

- Бадай, тое ж самае... Хіба
толькі з адным дадаткам: не
быць нашта самаўпэўненым і ў
сваіх думках. Бо лёгка можа
гэта акія, і колькі ні плыві ў ім,
колькі ні вывучай яе, непаз-
бежна будзеш адкрываць усё
новае і новае зямлі...

Мікола ЧЭМЕР.

Кнігі, якія паступілі ў Рэспубліканскую навукова-педагагічную бібліятэку

576048/д Бубен С.С. Права чалавека: Дапам. для
настаўнікаў/ Т.С.Бубен, Т.С.Процька. - Мн.: Тэхна-
логія, 2001. 366 с. - Бібліягр.: с.361-362.

Аналізуюцца асноўныя міжнародныя і нацыянальныя
дакументы, міжнародная і еўрапейская сістэмы абароны
праваў чалавека, класіфікацыя праваў чалавека. У канцы
кожнай тэмы змешчаны мудрыя думкі славетных людзей,
змест асноўных паняццяў, кантрольныя пытанні і мета-
дычныя парадкі настаўніка.

576674 Булаво В.И. Наглядные средства обуче-
ния в преподавании изобразительного искусства:
Метод. пособие для студентов худож.-граф. фак. и
учителей изобразит. искусства/ В.И.Булаво. - Ви-
тебск: Изд-во Витеб.гос.ун-та, 2001. - 144 с. - ил.

Дана характарыстыка галоўнейшых тыпов і відов на-
глядных сродкаў. Показаны іх месца і месца наглядных
сродкаў у агульным працэсе і педагогічных требова-
ннях к ним. Раскрыты характэрныя іх асаблівасці, дыдак-
тычныя правілы і прыёмы работы ў ўмовах агульнага
працэса.

576277/д Верацкіна А.У. Праваслаўныя святы
на Беларусі: Дапам. для педагогаў, выхавальнікаў,
выкладчыкаў факультатыва "Рэлігіязнаства"/
А.У.Верацкіна. - Мн.: Маст.літ., 2001. - 126 с. -
Бібліягр.: с.125.

Выданне складзена на аснове архіўных крыніц і гіста-
рычнай літаратуры. Даецца апісанне сям'яў беларускага
праваслаўнага календара. Выданне праілюстравана
апісанымі, якія можна выкарыстоўваць для правядзення
выхаваўчых мерапрыемстваў, для выкладання курса
гісторыі Беларусі. Даюцца метадычныя рэкамендацыі для
правядзення класных гадзін, гутарак, вечароў.

573248 Веснавыя святы: Дапам. для настаўнікаў
і выхавальнікаў/ Аўт.-уклад.: А.М.Аляхновіч, А.Ю.
Лозка. - Мн.: Беларусь, 2000. - 158 с.: ил. - (Б-ка нар.
святаў і прыроды).

У дапаможніку змешчаны метадычныя рэкамендацыі,
сцэнарыі, гульні і іншыя матэрыялы для вывучэння і пра-
вадзення веснавых сям'яў і прысвяцкаў народнага кален-
дара. Асабліва ўвага ўдзяляецца Вялікодным святкам,
Зялёным святкам, Дню птушак.

576718 Дидактический материал по русскому
языку. 3 класс. / Авт.-сост.: Е.С.Грабчикова. - Мн.:
Юнипресс, 2001. - 192 с. (Сер.: "Пособие для педа-
гогов и родителей").

Дидактический материал является частью учебно-ме-
тодического комплекса средств обучения русскому языку
в 3 классе. Использование дополнительного материала
поможет осуществить дифференцированный подход в
обучении языку, организовать самостоятельную работу
учащихся.

576126/д Лалаева Р.И. Диагностика и коррекция
нарушений чтения и письма у младших школьников:
Учеб.-метод. пособие/ Р.И.Лалаева, Л.В.Венедикто-
ва. - СПб.: Сова, 2001. - 221 с.: ил. - (Б-ка логопед.). -
Библ.: с. 220.

О симптоматике и механизмах нарушений чтения и
письма у младших школьников. Дана схема обследования
детей, страдающих дислексией и дисграфией. Представ-
лен речевой и наглядный материал для исследования на-
рушений чтения и письма.

576650 Ляшук В.Я. Вывучэнне трылогіі Якуба Ко-
ласа "На ростанях" у школе: Дапам. для на-
стаўнікаў/ В.Я.Ляшук. - Мн.: Полымя, 2001. - 127 с.

Вызначаны найбольш мэтазгодныя шляхі аналізу тва-
ра - праблемны і кампазіцыйны, распрацаваны сістэмы
урокаў з дапамогай гэтых шляхоў, раскрыта метадыка
правадзення ўрокаў.

576125 Мішчанчук М.І. Беларуская літаратура ў
11 класе: Дапам. для настаўнікаў/ М.І.Мішчанчук,
Г.Я.Адамовіч. - Мн.: Універсітэцкае, 2001. - 230 с.

Прапануюцца дадатковыя паглыбленыя матэрыялы, пы-
танні і заданні па тэмах, вучываемых у 11 класе, а такса-
ма слоўнік псеўдэнімаў беларускіх пісьменнікаў, тэматыка
сачыненняў, распрацаваны бібліяграфіі.

576680 Прибыток Н.Е. Немецкий язык с Эрудитом-
Полиглотом, или Простые игры со сложными
словами: Интеллектуал, занимат.-познават. метод
изучения лексики нем. и рус. яз./ Н.Е.Прибыток. -
Мн.: Адукацыя і выхаванне, 2001. - 51 с.

Материалом книги служат сложные по составу заим-
ствованные слова русского языка, посредством которых
изучаются одновременно две дисциплины: немецкий и
русский языки. Адресуется всем тем, кто желает изучать
словарный состав языков рациональным и проблемно-
занимательным путем.

576663, 576664 Рева В.П. Художественно-педа-
гогический анализ музыкальных произведений в об-
щественнообразовательной школе: Метод. пособие/ В.П.Рева; Могилев. гос. ун-т. - Могилев, 2001. - 54
с. - Библиогр.: с. 53.

Рассматриваются теоретические предпосылки прове-
дения художественно-педагогического анализа музыки в
школе. Даются рекомендации по организации музыкаль-
ной деятельности учащихся 1-8 классов.

576713 Рязанкин В.И. 700 задач по химии с при-
мерами решения для старшеклассников и абитури-
ентов/ В.И.Рязанкин. - Мн.: 000"Юнипресс", 2001. -
272 с. - (Сер.: "Все для химии").

Содержит задачи различной степени сложности по
основным темам школьного курса химии. Каждый раздел
снабжен кратким теоретическим материалом. Задачи
расположены в порядке возрастания их сложности. К на-
иболее сложным задачам даны их решения.

576661 Русский язык: 6-й кл.: Пособие для учите-
лей эксперим. шк./ Л.А.Мурин, Ф.М.Литвинко,
Г.И.Николаенко, И.В.Тяновская. - Мн., 2001. - 162 с.

Рассказывается о проблемах формирования коммуни-
кативной компетенции школьников. Приводятся методики
изучения словообразования, морфологии именных частей,
жанра рассказа и жанра устного научного сообщения.

576714 Сборник изложений по русскому языку
для старших классов: Пособие для учителей/ Авт.-
сост.: Р.П.Кадырко, Б.Г.Бехтина, С.К.Черник. - Мн.:
Юнипресс, 2001. - 397 с.

Предлагаются тексты для подробных изложений, ко-
торые требуют детального освещения описанных в них
фактов, событий, явлений. Тексты отличаются тематиче-
ским разнообразием и помогут при подготовке к экзаме-
нам по русскому языку как в школе, так и при поступле-
нии в вузы.

576527 Семенов А.Н. Русская литература в во-
просах и заданиях: XX век: 11-й кл.: Пособие для
учителя: В 2 ч. 4.1./ А.Н.Семенов, В.В.Семенова. -
М.: Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2001. - 368 с.

575707 Семенов А.Н. Русская литература в во-
просах и заданиях: XX век: 11-й кл.: Пособие для
учителя: В 2 ч. 4.2./ А.Н.Семенов, В.В.Семенова. -
М.: Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2001. - 400 с.

Система заданий и событий и явлений в русской ли-
тературе конца 19-20 вв. Представлена информация о
личности писателя, об идейном замысле и истории со-
здания произведений, об их героях и проблематике.

575321 Старков А.П. Книга для учителя: К учеб.
англ. яз. для 5-го кл. сред. шк. первого года обучения
/ А.П. Старков. - М.: Астрель; АСТ, 2001. - 320 с.

Содержит введение с изложением цели, содержания
и методических принципов системы обучения иностран-
ному языку. Даны планы уроков, методические рекомен-
дации к ним и приложения: справочный материал; фонетиче-
ские упражнения; таблицы для чтения слов, памя-
тки, примеры планы обучения.

575322 Старков А.П. Книга для учителя: К учеб.
англ. яз. для 6-8-х кл. сред. шк. (2-й, 3-й, 4-й
г. обучения). 4.2./ А.П. Старков, Б.С.Островский. -
М.: Астрель; АСТ, 2001. - 384 с.

Содержит введение с изложением цели, принципов
задач и содержания обучения английскому языку на вто-
ром этапе в средней общеобразовательной школе. Даны
планы уроков, методические рекомендации к ним и при-
ложения: справочный материал; памятки, списки
структурных групп, примеры планы обучения.

575322 Старков А.П. Книга для учителя: К учеб.
англ. яз. для 9-11-х кл. сред. шк. 5-го, 6-го, 7-го го-
да обучения. 4.3./ А.П. Старков, Б.С.Островский. -
М.: Астрель; АСТ, 2001. - 208 с.

Книга состоит из общего введения с описанием ха-
рактера и специфики учебной работы и трех частей по
организации учебного процесса в 9, 10 и 11-м классах. В
конце даны приложения: примеры планы обучения ан-
глийскому языку и проблемные задания к текстам для
домашнего чтения.

Дапаможнік для будучых настаўнікаў

На сучасным этапе рэфармавання сістэмы вы-
шэйшай педагагічнай адукацыі ўнікае аб'ек-
тыўная неабходнасць у новым вучэбна-метадыч-
ным абстаўлянні, якое б адпавядала сучаснаму
ўзроўню педагагічнай навукі і практыкі.

Сённяшняя вучэбная
літаратура пакуля яшчэ не
можа задаволіць пастаяннае
павелічэнне попыту на пад-
ручнікі і вучэбныя дапа-
можнікі, адрававання самай
шырокай аўдыторыі вуча-
ўцаў, студэнтаў, выкладчыкаў,
работнікаў сістэмы нав-
вешэння кваліфікацыі.

Васіль ФЕРАНЦ

Сустрэнемся на пераздачы экзамену

Напярэдадні экзаменаў па студэнцкай аўдыторыі па-паўзла чутка, што Мікалай Пятровіч, маючы бярэзі. Прычым бярэзі хоць і не вельмі танна, затое таксама стабільныя і цвёрда вызначаныя: 50 "зялёных" — пяцёрка, 40 — чацвёрка і гэтак далей.

Студэнты, як вядома, не ўсе роўныя: ёсць высокія і малыя, тоўстыя і хударлявыя, бедныя і забеспечаныя...

Дзе Іван - там Мар'я, дзе Васіль - там гумар

Заўважана, што да "Настаўніцкай газеты" літаратары ставяцца як да выключна аўтарытэтычнага выдання (дзякуем!), асабліва тыя, хто носіць імя Васіль.

Вось і нядаўна няштатны аўтар газеты, пісьменнік-гумарыст Васіль Феранц прапанаваў не чытацкай аўдыторыі некалькі новых навіел-гумарэсак пра вучняў, студэнтаў. Ягоны калегі вядомы паэт Васіль Жуковіч таксама наладзіў на сатырычна-гумарыстычны лад.

Ну, а дзе два Васілі - там заўсёды будзе і траці. Ім аказаўся настаўнік-паэт Васіль Водарасць.

Стася Лысакан адносіўся якраз да апошніх, грошы ў бацькі, камерсанта, вадзіліся. Запартрабаваў ён пяцідзесятку — вучыцца, дык на выдатна! — і ўпэўнена, смела пайшоў на экзамен.

Пакаў купюры ў заліковую кніжку ўвайшоў у аўдыторыю. Дзея формы, як бы для прыліку, узяў білет са стала.

Два пытанні, якія для Стасі — тайна егіпецкіх пірамід... Што гаварыць — Бог бацька! А Мікалай Пятровіч прыспешвае:

— Ну, калі першае пытанне? Я сляжу...

Стася міхнула і старанна паказвае вачыма на заліковую, аж вушы варушыцца. Мікалай Пятровіч ніяк не звяжае на позірк студэнта, ну проста нуль увагі на яго адчайны сігнал.

— Не ведаеце, што ж... Другое пытанне?

Тое самае... Маўчанне Стасі агульнае ўжо не прыстойнае. Мікалай Пятровіч незадаволены кроху і пацягнуўся за залікую. "Наразіце!" — з палёгкай удыхнуў Стася.

Выкладчык адкрыў кніжку, з яе выпала на стол 50-дольная купюра. Мікалай Пятровіч падбраў яе, здзіўлена агледзеў з абодвух бакоў, быццам упершыню бачыў такую папюру. Потым дастаў з кішні партмане, пакаў у яго пяцідзесятку і акуратна адлічыў 30 "зялёных" здачы — тры дзесяткі. Паставіў тлустую двойку ў залікую, уклаў у яе рэшт і працягнуў Стасю:

— Усё правільна... Сустрэнемся на пераздачы экзамену!

За свае кроўнікі

З сябрам Віталем мы ішлі са школы. А Віталь — зіркісты: як ён угледзеў тую пяцёрку, што ляжала на дарозе? Купюра крыху ўмірала ў лед, і, каб не парваць мокрую паперычку, сябрук прама з ледзяшом пакаў яе ў кішню: лед растае, грошы высыхаюць.

Прайшло колькі часу, Віталь палез у кішню за грошамі, а там — толькі палова паперкі: што за ліха! Ён абмацаў усе кішні — няма... Ну, рабіць няма чаго, трэба паспрабаваць збыць хоць гэтую палову купюры, тым больш на ёй захаваліся лічбы нумара і серыя. Падыходзім да шапкі, дзе прадаюць розныя прысмакі, прыглядаемся, што б такое купіць?

— А вось карабок "Чупа-чупсаў" — краўца пяць тысяч каштуе... Дзядзька, ці не прадлі б нам вось за гэтыя

паўкупюры палову карабка "Чупа-чупсаў"?

Прадавец узяў у рукі наш карабок, агледзеў з усіх бакоў, нават на прасвет пацкаваўся, ці ёсць вадзяны знак? Назад не аддаў, а выклаў на прылавак дзве цыгарэты.

— Магу толькі гэта прапанаваць, і тое — толькі паважачы пакупнікоў... Каму патрэбна палова купюры?

А навошта нам цыгарэты? Мы ж не курым... Але рабіць няма чаго, трэба хоць іх браць, калі прапаноўваюць, а то і таго не будзе.

Узялі мы цыгарэты, адыйшліся. Тут Віталь палез у кішню курткі і намацаў другую палову купюры! Мокрая, яна, мусіць, прыліпла да тканіны, вось ён, разыва, яе

Лужына

Які ў нас заўтра першы ўрок? Беларуска мова?.. Значыць, можна не вучыцца. Усё роўна спазнімся. Мы заўсёды спазніемся на першы ўрок.

У школу ў Азяркі нас возіць з нашай вёскай школьны аўтобусік. А на дарозе там у адным месцы ніколі не перасыхае вялікая лужына. Аўтобус на ёй заўсёды буксуе. Дзядзька Кастусь, шафёр, гаворыць:

— А ну, хлопчыкі, вылазьце і штурхайце машыну! А нам толькі гэта і трэба! Мы штурхаем... Толькі не ў той бок. Мы аўтобус назад цягнем. Дзядзька Кастусь на-

ён нечакана разка павярнуўся і задам кінуў.

З месца ірванаўся і скінуў конніка, і стрымгалоў пабег да тых жа чыганоў. Цімох ляжаў сярод дарогі (тады не зналі хуткай дапамогі), не чуў ён болей салаўя.

Вось тут хачу заўважыць я: людзей, падобных на Цімоха, даволі многа.

Мо байка і засцеражэ мая: калі вялікай выгады шукаеш, глядзі, не страць таго, што ў маеш.

Анатоль аб'ягорыўся

Я самога сябе аб'ягорыў. Я свой сых аб'ягорыў і зрок. Я спашаўся, напэўна, дарэмна, да вяршыні да лесвічнай лез, бо ўсё роўна вышэй мяне дрэвы...

Анатоль ЗЭКАЎ.

Жыў, здаецца, не знаючы гора, і мікідуў, і петыў штокрок, ажсамога сябе аб'ягорыў, а свой сых аб'ягорыў і зрок;

Так што першы ўрок мы ніколі не вучым.

Але гэта яшчэ палова справы. Назад, пасля заняткаў, нас ужо не вязуць, пешшу дабіраемся дахаты. Дык, думам, малая работа — на-насіць вады з ручая ў тую лужыну?

Вышэй мяне горы, ай, што горы — вышэй нават лесі!

Хай бы я занатоўваў без зморы думкі свежыя, чорт іх вазым, але ўзяў жа сябе аб'ягорыў, гэта горш нават чым падкузьмў.

Бачу я, акунуўшыся ў мора філасофскае, пенай што б'е, — не магчымыя рушылі ўгору, а з гадамі праблемы мае.

Падкупіць застаецца, пад'юдзіць не самога сябе ў гэту золь і сказаць сабе:

не, больш не будзе аб'ягорэцца ты, Анатоль!

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Нашы мары — наша свята Нат у самы шэры будзень. Біце гораха, зацята, Бы ў вядро пустое — ў бубен.

Будзем марыць, марыць марна, Хай на вушы стане плошча, Хай працуюць

Без спачыну цесць і цёшча. Мы — у трансе, ліхаманы. З невадаку твар як шыла. Хай нас кормяць

мары-танцы — Наша сонца, Нашы крылы...

Васіль ВОДАРАСЦЬ

На мітынгу мары

Ці заслоняць сонца хмары, Ці краме настрой паньлівы, — Ды цівіль у сэрцы мары — Наша сонца Нашы крылы...

М. ЧАРНЫЎСКІ.

Ці ўпадзе на вас цагляна, Ці якая трасца схопіць, — Усё роўна ёсць прычына Ад душы памарыць, хлопцы!

Незвычайны канспект

Магу паспрацаваць, што кожны з вас сустракаў у газетах і часопісах падборкі чытацка-школьных сачыненняў або так званыя вучнёўскія "ляпы". Што ж, гэта даволі весела.

Але ці задумваліся вы калі-небудзь, што настаўнікі — тыя ж людзі, што і мы з вамі, а таму чалавечы і тым больш вучнёўскі, ім таксама ўласціва? Гэта значыць, часам настаўнікі самі выдаюць такія выслоўі, што хочаш-не хочаш, а засмяешся. І вось мне ў самым пачатку дзесятага класа прыйшла ў галаву цудоўная ідэя: запісаць за настаўнікамі. Ідэя сапраўды была добрай, таму што да канца адзінаццатага класа ў мяне сабралася даволі ўнутрышняя падборка чытацка-школьных сачыненняў канспект. Чытаць былі радзюкаваны і найшлі па руках, тут жа атрымаўшы назву "Незвычайны канспект".

Цяпер я прапаную вам лепшае з майго канспекта. Супадзенні з рэальнасцю — невыпадковыя, але імёны настаўнікаў прадбачліва не называюцца.

Пачнем з навукі матэматыкі.

Выклікаючы да дошкі: — А, гэта быў Ілья, у мяне проста воча спаўзла.

Паказвае, што такое прасторавая фігура, бярэ ў Лёшы лінейку-трохвугольнік і, спрабуючы зашпінкуць яе ў дошку:

— Вось глядзіце, тэтраэд у плоскасць не лезе, не лезе... — лінейка ламаецца, ну, што і вам гаварыць.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Выклікаючы да дошкі: — Юра, лезе?! Не? Добра, лічу да пяці і перакладаем труп на другіх насілікі.

— Хто думае, той рашае, як Сяргей, а хто не думае, той рашае, як я.

Яшчэ крыху сур'эзнага. Фізіка.

— Нааіральнік стаіць і глядзіць усюды.

— Год адставаў на адну сутку.

— Табе лепш сядзець аднаму, каб рукі ў скокі не ішлі.

Паказвае па графіку: — Калі тут паставіць шпульку ў ланцуг і рабіць хістальныя рухі, то гэтая хісталька... (істэрыка)... гэта значыць шпулька...

Цяпер дададзім у нашу калекцыю новыя законы фізікі:

— Бліноў я табе не прынясу, у мяне іх няма.

— Там нехта не задаволены сабой, нехта пішчыць, падывае.

Крык душы: — Ну хоць бы калі-небудзь упадаў адказалі!!!

— З гэтых двух рэчываў абодва — газы. Вось гэта, праўда, вадкасць.

— Ён трымае пратон двума рукамі, а ён трымае.

— Калі ён на сцяне ляжыць, паспрабуй яго бач!

— Я адчуваю, ты мяне зараз будзе не ў той стэп весці...

— Гэта вельмі складанае ўраўненне рэакцыі. Хто яго ведае, што тут атрымаецца. Нават я не ведаю. Але я ўмею думаць.

— Ну, у цябе рашаецца, ты і рашай. А ў мяне не рашаецца!

— Глядзі, я ж на спенку не лезу.

— Я разумю, што вы людзі разумныя, але не трэба нідзе паказваць свой розум!!!

— Вось натрыць — метал вельмі актыўны, трыпляючы ў валу, немагчыма, што там вырабіла, бегае і ўсё такое...

— Чаму ты думаеш, што калі ў чалавека сексуаль-

ны настрой, то ён хоча размаўляць?

— Юра, рот не закрывай. Адкрыта дзеінічай.